

NVRR-Metadossier Woonbeleid

Analyse – Do's & Don'ts – Lijst Rekenkamerrapporten

Project uitgevoerd door

CORINE BAARDA

In opdracht van NVRR, juli 2022

Inhoud

1.	Woonbeleid.....	3
2.	Hoofd- en subthema's database Woonbeleid	5
3.	Analyse inhoud rekenkamerrapporten	6
3.1	<i>Inleiding</i>	6
3.2	<i>Centrale vragen</i>	6
3.3	<i>Normen</i>	7
3.4	<i>Conclusies en aanbevelingen</i>	8
3.4.1	<i>Conclusies</i>	8
3.4.2	<i>Aanbevelingen</i>	11
4.	Tips & Tricks en Do's & Don'ts	15
5.	Rekenkamerrapporten in het NVRR-Metadossier Woonbeleid	20

1. Woonbeleid

Gemeenten hebben een sturende rol als het gaat om wonen. In het Woonbeleid van een gemeente komen alle aspecten van wonen aan bod: kwantiteit, kwaliteit, locaties, woonruimteverdeling, doelgroepen en de rol van woningcorporaties. De woonvisie die gemeenten moeten opstellen, vormt de basis voor de prestatieafspraken die kunnen worden gemaakt tussen gemeente, corporatie en huurdersorganisaties. De basis voor het Woonbeleid wordt gevormd door de Woningwet en de Huisvestingswet.¹ Provincies zijn verantwoordelijk voor de integratie, afstemming en afweging van het woonbeleid van gemeenten in het geheel aan ruimtelijke opgaven op provinciaal en/of regionaal niveau.

Woningwet

De Woningwet beschrijft de taken van woningcorporaties, de kwaliteit van woningen, de relaties tussen gemeenten, woningcorporaties en huurders(organisaties) én vormt de grondslag voor het maken van prestatieafspraken.

Corporaties moeten met gemeenten in overleg treden “met het oog op het maken van afspraken over de uitvoering van het in de gemeenten geldende volkshuisvestingsbeleid”. Het initiatief voor het maken van prestatieafspraken ligt dus bij de corporaties, zij nodigen daarvoor de gemeente én de huurdersorganisaties uit. In de wet is overigens geen harde verplichting opgenomen tot het maken van prestatieafspraken. De afspraken kunnen betrekking hebben op nieuwbouw van sociale huurwoningen, betaalbaarheid van woningen, huisvesting van bepaalde doelgroepen en de kwaliteit en duurzaamheid van de woningen. Als er prestatieafspraken worden gemaakt, dan zijn deze juridisch bindend, maar de wet verbindt er geen gevolgen aan als de afspraken niet worden nagekomen. Een voorwaarde voor het maken van de prestatieafspraken is dat de gemeente een meerjarig beleid voor volkshuisvesting heeft vastgelegd in een woonvisie en deze visie deelt met de corporaties. Een gemeenteraad heeft invloed op de inhoud van de woonvisie en kan bijvoorbeeld bepalen hoeveel procent van de nieuw te bouwen woningen een sociale huurwoning moet zijn.

Sinds de wijziging van de Woningwet in 2022 is een gemeente verplicht een woonvisie op te stellen en deze mag maximaal 5 jaar beslaan. Daarnaast is o.a. aan corporaties meer ruimte geboden voor lokaal maatwerk en zijn de administratieve lasten zoveel als mogelijk verlicht.

Huisvestingswet

De Huisvestingswet geeft gemeenten de mogelijkheid om te sturen op de verdeling van woonruimte door een Huisvestingsverordening vast te stellen. Het gaat hier in beginsel om de sociale huurwoningvoorraad en het geven van voorrang aan bepaalde groepen woningzoekenden met een urgentieregeling. Daarnaast kunnen in de Huisvestingsverordening regels worden opgenomen m.b.t. de onttrekking, samenvoeging, omzetting en splitsing van woningen. In alle gevallen geldt dat de gemeente alleen sturing kan uitoefenen wanneer er sprake is van schaarste in (delen van) de woningvoorraad die tot onevenwichtige en onrechtvaardige effecten leidt, waardoor kwetsbare groepen woningzoekenden verdrongen worden door anderen. Wanneer dit niet het geval is, hoeft de gemeente geen gebruik te maken van de sturingsmogelijkheden die zij heeft op basis van de Huisvestingswet.

¹ Naast het opstellen van het Woonbeleid/een woonvisie dient een gemeente op het gebied van wonen ook ruimtelijk beleid op te stellen waarin bouwlocaties worden vastgelegd. Ook dient de gemeente in Grondbeleid vast te leggen welke rol hij speelt bij de verwerving van gronden en gebiedsontwikkeling. In het Metadossier Woonbeleid zijn enkel rapporten opgenomen die betrekking hebben op het Woonbeleid/de woonvisie van gemeenten, vandaar dat hier alleen op dit onderdeel wordt ingegaan.

Websites met meer informatie over Woonbeleid:

- <https://www.lokalpolitiekepartijen.nl/dossier/woonbeleid/>
- <https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/woonbeleid>

2. Hoofd- en subthema's database Woonbeleid

Het metadossier Woonbeleid is gemaakt op basis van een inventarisatie van rekenkameronderzoeken op dit beleidsterrein. De database die de NVRR heeft gemaakt bevat veel informatie over de rekenkameronderzoeken over Woonbeleid. Deze informatie is geordend op basis van een aantal hoofd- en subthema's. Tabel 1 geeft een overzicht van de thema's op basis waarvan de rekenkamerrapporten zijn geïnventariseerd.

Tabel 1 Hoofd- en subthema's inventarisatie Woonbeleid

Hoofdthema's	Subthema's
Beleidskaders Woonbeleid	Wet- en Regelgeving
	Beleid(sdoelen)
Financiën	Budget
	Begroting/Jaarverslag
	Uitgaven
Sturing	Sturende rol college
Kaderstelling	Kaderstellende rol
Controle	Controlerende rol
Toezicht	Monitoring
	Evaluatie/Onderzoek
Informatievoorziening	Informatievoorziening sturing
	Informatievoorziening kaderstelling
	Informatievoorziening controle
Organisatie	Organisatie uitvoering Woonbeleid
Praktijk uitvoering Woonbeleid	Uitvoering Woonbeleid
	Betrokken organisaties
	Prestatieafspraken
	Samenwerking
	Nieuwbouw
	Bestaande bouw
	Sociale huurwoningen
	Sociale koopwoningen
	Koopwoningen
	Aansluiting vraag en aanbod
	Doelgroepen
	Kwantiteit woningvoorraad
	Kwaliteit woningvoorraad
	Woonruimteverdeling
	Doorstroming
Prestaties	Prestaties Woonbeleid
Resultaat	Resultaat Woonbeleid
Effectiviteit	Effectiviteit Woonbeleid
Efficiëntie	Efficiëntie Woonbeleid

De hoofdthema's die in tabel 1 zijn opgenomen, zijn gebruikt voor het inventariseren van de *centrale vragen* die zijn beschreven in de rekenkamerrapporten. De subthema's uit tabel 1 zijn gebruikt voor het inventariseren van de *normen*, de *onderzoeksvragen*, de *conclusies* en de *aanbevelingen* die zijn beschreven in de rekenkamerrapporten.

3. Analyse inhoud rekenkamerrapporten

3.1 Inleiding

Om iets meer te kunnen zeggen over de inhoud van de rekenkamerrapporten die over het Woonbeleid zijn geschreven, is nagegaan hoe vaak de hoofdthema's in de centrale vragen (§3.2) en de normen (§3.3) terugkomen én hoe vaak de subthema's in de conclusies en aanbevelingen (§3.4) terugkomen.

3.2 Centrale vragen

Tabel 2 geeft een overzicht van de verschillende hoofdthema's die in de centrale vragen van de rekenkameronderzoeken voorkomen.²

Tabel 2 Centrale vragen rekenkameronderzoek Woonbeleid (n=52)

Hoofdthema centrale vraag	Aantal rekenkamers	%
Beleidskaders Woonbeleid	36	69%
Praktijk uitvoering Woonbeleid	29	56%
Resultaat	24	46%
Kaderstelling	24	46%
Effectiviteit	19	37%
Controle	19	37%
Prestaties	14	27%
Sturing	12	23%
Efficiëntie	10	19%
Organisatie	8	15%
Toezicht	4	8%
Informatievoorziening	3	6%
Financiën	0	0%

In tabel 2 valt het volgende op:

- De centrale vragen in de rapporten beslaan veel verschillende thema's; een groot deel van de rekenkamers (69%) is in hun centrale vraag ingaan op de Beleidskaders van het Woonbeleid. De hoofdthema's Praktijk uitvoering Woonbeleid (56%), Resultaat (46%) én Kaderstelling (46%) komen ook bij een groot deel van de rekenkamers voor.
- De voor gemeenteraden/provinciale staten belangrijke hoofdthema's Toezicht (8%) en Informatievoorziening (6%) zijn door weinig rekenkamers opgenomen in de centrale vraag.
- Opvallend is ook dat het, voor gemeenteraden/provinciale staten belangrijke, hoofdthema Financiën in geen enkel onderzoek bij centrale vraag terugkomt.

² Een centrale vraag kan betrekking hebben op meerdere hoofdthema's, waardoor het totaal van de tabel meer is dan n=52.

3.3 Normen

De normen die de rekenkamers hebben geformuleerd, geven ook een indicatie van de onderwerpen die zijn onderzocht op het gebied van het Woonbeleid.³ Opvallend is dat meer dan 1/3 van de rekenkamers (35%) geen normen heeft opgenomen in het rapport. Tabel 3 geeft een overzicht van de hoofdthema's waarover normen zijn geformuleerd door de 31 rekenkamers die dat wel hebben gedaan.

Tabel 3 Normen rekenkameronderzoek Woonbeleid (n=34)⁴

Normen	Aantal rekenkamers	%
Beleidskaders Woonbeleid	32	94%
Kaderstelling	27	79%
Controle	25	74%
Praktijk uitvoering Woonbeleid	24	71%
Sturing	24	71%
Toezicht	24	71%
Informatievoorziening	23	68%
Organisatie	23	68%
Resultaat	22	65%
Effectiviteit	10	29%
Efficiëntie	6	18%
Financiën	5	15%
Prestaties	4	12%

Uit tabel 3 blijkt voor de rekenkamers die normen hebben geformuleerd het volgende:

- Bovenaan bij de normen staan de hoofdthema's Beleidskaders Woonbeleid (94%), Kaderstelling (79%) en Controle (74%).
- Hoewel een grote meerderheid van de rekenkamers normen heeft geformuleerd voor Kaderstelling en Controle, heeft een minderheid hiervoor aandacht in de centrale vragen (respectievelijk 46% en 37%) (zie ook tabel 2).
- Ook heeft een ruime meerderheid van de rekenkamers (71%) normen geformuleerd voor zowel Sturing, Organisatie als Informatievoorziening, echter bij een minderheid (respectievelijk 27%, 15% en 6%) zijn deze hoofdthema's onderwerp van de centrale vraag (zie tabel 2).
- Ook voor het thema Toezicht geldt dat hoewel weinig rekenkamers in hun centrale vraag dit thema hebben opgenomen (8%) (zie tabel 2), een groot deel daar wel normen over heeft geformuleerd (65%).
- Enkele rekenkamers hebben voor de relatief moeilijk te onderzoeken hoofdthema's Effectiviteit (29%) en Efficiëntie (18%) normen geformuleerd, een meerderheid heeft echter normen voor het Resultaat (68%) geformuleerd.

³ De normen in de rekenkamerrapporten zijn geïnventariseerd op basis van meerdere subthema's (zie tabel 1). Om de scores op de normen goed te kunnen vergelijken met de scores op de centrale vragen, zijn echter in tabel 3 voor de normen de scores op hoofdthema's weergegeven.

⁴ 18 rekenkamers hebben géén normenkader gebruikt/opgenomen in het rapport.

- Hoewel bij de centrale vragen het hoofdthema Financiën niet voorkomt, heeft een klein aantal rekenkamers (12%), wel een norm opgenomen over dit hoofdthema.

3.4 Conclusies en aanbevelingen

De conclusies en aanbevelingen zijn geïnventariseerd op basis van de 33 subthema's die onder de 13 hoofdthema's vallen (zie tabel 1).

Hoofdthema's met één subthema

Acht hoofdthema's hebben één subthema. Dit zijn de hoofdthema's: Sturing, Kaderstelling, Controle, Organisatie, Prestaties, Resultaat, Effectiviteit en Efficiëntie. Omdat deze hoofdthema's slechts één subthema hebben, zijn de aantallen (die in de tabellen staan) onderling vergelijkbaar. De aantallen geven namelijk het aantal rekenkamers weer dat het betreffende subthema in hun conclusies dan wel aanbevelingen heeft opgenomen.

Hoofdthema's met meerdere subthema

De overige vijf hoofdthema's hebben meerdere subthema's. Dit zijn de hoofdthema's: Beleidskaders Woonbeleid, Financiën, Toezicht, Informatievoorziening en Praktijk uitvoering Woonbeleid. Omdat het aantal subthema's per hoofdthema verschilt zijn de aantallen (zoals opgenomen in de tabellen) niet onderling vergelijkbaar zijn. De tabellen geven wel een indicatie welke hoofdthema's veel voorkomen in de conclusies en aanbevelingen.

3.4.1 Conclusies

Conclusies hoofdthema's met één subthema

In tabel 4 staat per hoofdthema (met één subthema) het aantal rekenkamers dat conclusies heeft getrokken waarin het betreffende thema aan bod komt. In de 4e kolom staan de percentages.

Tabel 4 Conclusies: hoofdthema's met één subthema (n=52)

Hoofdthema	Subthema	Aantal rekenkamers	%
Sturing	Sturende rol college	33	63%
Organisatie	Organisatie uitvoering Woonbeleid	33	63%
Kaderstelling	Kaderstellende rol	32	62%
Effectiviteit	Effectiviteit Woonbeleid	30	58%
Resultaat	Resultaat Woonbeleid	27	52%
Controle	Controlerende rol	27	52%
Prestaties	Prestaties Woonbeleid	16	31%
Efficiëntie	Efficiëntie Woonbeleid	10	19%

In tabel 4 is het volgende te zien:

- Een meerderheid van de rekenkamers trekt conclusies ten aanzien van de Sturende rol van het college (63%), de Organisatie van de uitvoering van het Woonbeleid (63%) en de Kaderstellende rol van de raad/provinciale staten (62%). Vergeleken met de centrale vragen die de rekenkamers hebben gesteld, valt het op dat de thema's Sturing en Organisatie veel minder vaak daarin terugkomen (respectievelijk 27% en 15%) (zie tabel 2).

- Een minderheid van de rekenkamers trekt conclusies over de Efficiëntie van het Woonbeleid (19%) en over de Prestaties in het kader van het Woonbeleid (31%). Het percentage rekenkamers dat over Prestaties een conclusie heeft getrokken is overigens wel meer dan het percentage dat voor dit thema in een norm had geformuleerd (15%) (zie tabel 3).

Conclusies hoofdthema's met meerdere subthema's

Tabel 5 geeft een overzicht van de vijf hoofdthema's met meerdere subthema's.

Tabel 5 Hoofdthema's met >1 subthema's

Hoofdthema	Aantal subthema's
Praktijk uitvoering Woonbeleid	15
Informatievoorziening	3
Financiën	3
Beleidskaders Woonbeleid	2
Toezicht	2

In de tabellen 5a t/m 5e wordt hierna per hoofdthema beschreven hoeveel rekenkamers op ieder subthema conclusies hebben getrokken.

Conclusies Praktijk Uitvoering Woonbeleid

Tabel 5a geeft een overzicht van de subthema's van het hoofdthema Praktijk uitvoering Woonbeleid. Voor elk subthema is aangegeven hoeveel rekenkamers er conclusies over hebben geformuleerd.

Tabel 5a Conclusies Praktijk uitvoering Woonbeleid (n=52)

Subthema's	Aantal rekenkamers	%
Uitvoering Woonbeleid	39	75%
Betrokken partijen	26	50%
Samenwerking	26	50%
Prestatieafspraken	23	44%
Kwantiteit woningvoorraad	20	38%
Sociale huurwoningen	19	37%
Doelgroepen	19	37%
Nieuwbouw	14	27%
Aansluiting vraag en aanbod	14	27%
Kwaliteit woningvoorraad	7	13%
Woonruimteverdeling	5	10%
Doorstroming	5	10%
Sociale koopwoningen	4	8%
Koopwoningen	4	8%
Bestaande bouw	3	6%

In tabel 5a is ten aanzien van de Praktijk van de uitvoering van het Woonbeleid het volgende te zien:

- Een meerderheid van de conclusies (75%) gaat over de uitvoering van het Woonbeleid in het algemeen.
- Er worden daarnaast door de helft van de rekenkamers conclusies getrokken over de Betrokken partijen (50%) en de Samenwerking (50%).
- Opvallend is dat er vaker conclusies worden getrokken over Sociale huurwoningen (37%) dan over Sociale koopwoningen (8%).
- Over de Kwaliteit van de woningvoorraad (13%), Woonruimteverdeling (10%), Doorstroming (10%), Koopwoningen (8%) en Bestaande bouw (6%) zijn door weinig rekenkamers conclusies getrokken.

Conclusies Informatievoorziening

Tabel 5b Conclusies Informatievoorziening (n=52)

Subthema's	Aantal rekenkamers	%
Informatievoorziening controle	29	56%
Informatievoorziening kaderstelling	20	38%
Informatievoorziening sturing	11	21%

In tabel 5b is te zien dat de conclusies over de Informatievoorziening in meerderheid betrekking hebben op de informatievoorziening die van belang is voor het vervullen van de Controlerende rol door de raad. Het is verder opvallend dat een redelijk groot deel van de rekenkamers 1 of meer conclusies trekt over de Informatievoorziening, omdat dit thema veel minder vaak voorkomt bij de *centrale vragen* (6%) (zie tabel 2).

Conclusies Financiën

Tabel 5c Conclusies Financiën (n=52)

Subthema's	Aantal rekenkamers	%
Begroting/Jaarverslag	6	12%
Budget	3	6%
Uitgaven	1	2%

Uit tabel 5c blijkt dat weinig rekenkamers conclusies hebben getrokken die betrekking hebben op het hoofdthema Financiën. Dit is in lijn met het feit dat geen enkele rekenkamer hiervoor aandacht had bij de formulering van de *centrale vraag* van hun onderzoek (zie tabel 2) en slechts enkele rekenkamers er *normen* over hadden geformuleerd (zie tabel 3).

Conclusies Beleidskaders Woonbeleid

Tabel 5d Conclusies Beleidskaders Woonbeleid (n=52)

Subthema's	Aantal Rekenkamers	%
Beleid(sdoelen)	43	83%
Wet- en Regelgeving	15	25%

Uit tabel 5d blijkt dat de meeste rekenkamers (83%) een conclusie trekken over Beleid(sdoelen) van het Woonbeleid en in veel mindere mate over de Wet- en Regelgeving.

Conclusies Toezicht

Tabel 5e Conclusies Toezicht (n=52)

Subthema's	Aantal Rekenkamers	%
Evaluatie/Onderzoek	24	46%
Monitoring	22	42%

Uit tabel 5e blijkt dat meer dan 40% van de rekenkamers een conclusie trekt over Evaluatie/Onderzoek en/of Monitoring.

3.4.2 Aanbevelingen

Aanbevelingen hoofdthema's met één subthema

In tabel 6 staat per hoofdthema (met één subthema) het aantal rekenkamers dat aanbevelingen heeft geformuleerd waarin het betreffende thema aan bod komt. In de 4e kolom staan de percentages.

Tabel 6 Aanbevelingen: hoofdthema's met één subthema (n=52)

Hoofdthema	Subthema	Aantal rekenkamers	%
Sturing	Sturende rol college	40	77%
Kaderstelling	Kaderstellende rol	37	71%
Controle	Controlerende rol	30	58%
Organisatie	Organisatie uitvoering Woonbeleid	25	48%
Effectiviteit	Effectiviteit Woonbeleid	13	25%
Resultaat	Resultaat Woonbeleid	11	21%
Prestaties	Prestaties Woonbeleid	5	10%
Efficiëntie	Efficiëntie Woonbeleid	4	8%

In tabel 6 is het volgende te zien:

- De meeste rekenkamers hebben aanbevelingen gedaan over de Sturende rol van het college (77%) en de Kaderstellende rol van de raad/provinciale staten (71%). Daarnaast formuleert een meerderheid van de rekenkamers een aanbeveling over de Controlerende rol van de raad/provinciale staten (58%). Dit is in lijn met de conclusies (zie tabel 4).

- Een minderheid heeft een aanbeveling in het rapport opgenomen over het Resultaat (21%) en de Effectiviteit (25%) van het Woonbeleid, terwijl een meerderheid (respectievelijk 52% en 58%) daarover wèl conclusies heeft getrokken. Ook is er een relatief groot verschil in het aantal rekenkamers dat een conclusie trekt over de Efficiëntie van het Woonbeleid (19%) en het aantal dat daarover een aanbeveling doet (8%) (zie tabel 4).

Aanbevelingen hoofdthema's met meerdere subthema's

Bij de aanbevelingen zijn er weer vijf hoofdthema's die meerdere subthema's hebben (zie tabel 5 voor een overzicht). In de tabellen 7a t/m 7e wordt hierna weer per hoofdthema beschreven hoeveel rekenkamers op ieder subthema aanbevelingen hebben gedaan.

Aanbevelingen Praktijk Uitvoering Woonbeleid

Tabel 7a Aanbevelingen Praktijk uitvoering Woonbeleid (n=52)

Subthema's	Aantal rekenkamers	%
Betrokken partijen	28	54%
Uitvoering Woonbeleid	25	48%
Prestatieafspraken	23	44%
Samenwerking	22	42%
Doelgroepen	16	31%
Kwantiteit woningvoorraad	12	23%
Nieuwbouw	8	15%
Sociale huurwoningen	5	10%
Aansluiting vraag en aanbod	5	10%
Kwaliteit woningvoorraad	5	10%
Woonruimteverdeling	4	8%
Sociale koopwoningen	3	6%
Koopwoningen	3	6%
Doorstroming	1	2%
Bestaande bouw	1	2%

In tabel 7a is ten aanzien van de Praktijk van de uitvoering van het Woonbeleid het volgende te zien:

- Meer dan de helft van de rekenkamers (54%) heeft een aanbeveling geformuleerd over de Betrokken partijen. Ook voor de Uitvoering van het Woonbeleid in het algemeen (48%), de Prestatieafspraken (44%) en de Samenwerking (42%) hebben meerdere rekenkamers aanbevelingen gedaan. Dit is in lijn met de conclusies (zie tabel 5a).
- Over de Aansluiting tussen vraag en aanbod zijn, vergeleken met de conclusies, relatief weinig aanbevelingen gedaan (10% vs. 27% van de rekenkamers die daarover een conclusie had opgenomen) (zie tabel 5a).
- Weinig rekenkamers hebben aanbevelingen gedaan over de verschillende soorten woningbouw, Woonruimteverdeling en de Doorstroming. Dit is in lijn met de conclusies (zie tabel 5a).

Aanbevelingen Informatievoorziening

Tabel 7b Aanbevelingen Informatievoorziening (n=52)

Subthema	Aantal rekenkamers	%
Informatievoorziening controle	31	60%
Informatievoorziening kaderstelling	20	38%
Informatievoorziening sturing	8	15%

Evenals bij de conclusies (zie tabel 5b) doet een meerderheid van de rekenkamers (60%) een aanbeveling die betrekking heeft op de Informatievoorziening die van belang is voor het vervullen van de Controlerende rol door de raad/provinciale staten.

Aanbevelingen Financiën

Tabel 7c Aanbevelingen Financiën (n=52)

Subthema	Aantal rekenkamers	%
Budget	5	10%
Begroting/Jaarverslag	4	8%
Uitgaven	1	2%

Uit tabel 7c blijkt dat weinig rekenkamers een aanbeveling hebben gedaan die betrekking heeft op het hoofdthema Financiën. Dit is in lijn met het aantal rekenkamers dat hierover *conclusies* heeft getrokken (zie tabel 5c).

Aanbevelingen Beleidskaders Woonbeleid

Tabel 7d Aanbevelingen Beleidskaders Woonbeleid (n=52)

Subthema	Aantal rekenkamers	%
Beleid(sdoelen)	44	85%
Wet- en Regelgeving	15	29%

Evenals bij de conclusies (zie tabel 5d) blijkt uit tabel 7d dat de meeste rekenkamers (85%) een aanbeveling doen over Beleid(sdoelen) van het Woonbeleid en in veel mindere mate over Wet- en Regelgeving.

Aanbevelingen Toezicht

Tabel 7e Aanbevelingen Toezicht (n=49)

Subthema	Aantal rekenkamers	%
Evaluatie/onderzoek	29	56%
Monitoring	28	54%

Uit tabel 7e blijkt dat iets meer dan de helft van de rekenkamers aanbevelingen doet over Evaluatie/Onderzoek en/of Monitoring. Vergeleken met de *conclusies* is het aantal rekenkamers dat een aanbeveling hierover doet iets hoger.

4. Tips & Tricks en Do's & Don'ts

Op basis van de inventarisatie die de NVRR heeft gemaakt van de rekenkamerrapporten op het gebied van het Woonbeleid, geven we een aantal algemene en specifieke tips/opmerkingen voor de rekenkamers die onderzoek willen gaan uitvoeren naar het onderwerp Woonbeleid.

Algemene tips/opmerkingen rekenkameronderzoek:

- Zorg voor een goede leesbaarheid van het rapport. Dit kan door:
 - Een goede scheiding aan te brengen tussen de nota van bevindingen/het onderzoeksrapport en het bestuurlijke rapport. Voorbeelden: Rekenkamers Barendrecht en Ridderkerk. In het rapport van Ridderkerk is het onderzoeksrapport van een onderzoeksbureau gescheiden van de bestuurlijke notitie van de rekenkamer waarbij de conclusies en aanbevelingen zijn opgenomen in een apart document met een eigen huisstijl.
 - In het bestuurlijk rapport een korte samenvatting te geven van de bevindingen. Een voorbeeld: Rekenkamer Schiedam.
 - Een duidelijke structuur van de rapportage. Voorbeelden: Rekenkamers Zaanstad en Veldhoven.
 - Infographics te gebruiken. Voorbeelden: Rekenkamer Súdwest-Fryslân heeft in een infographic het doel, onderzoeksonderwerp en de conclusies en aanbevelingen in één overzicht gepresenteerd. De Rekenkamer Zwarteland heeft de resultaten van een enquête onder inwoners overzichtelijk gepresenteerd in een infographic.
 - Het rapport in een format op te maken dat digitaal goed leesbaar is door bijvoorbeeld met tabbladen te werken zoals de Rekenkamer Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest, Leidschendam-Voorburg heeft gedaan.⁵
 - Naast het reguliere rapport de belangrijkste onderdelen van het rapport kort weer te geven in een document, zoals de Randstedelijke Rekenkamer heeft gedaan in de zgn. 5-minutenversie.
- Het bevordert de leesbaarheid als conclusies/aanbevelingen worden geformuleerd in één zin met daaronder een (korte) toelichting. Voorbeelden: de Rekenkamers Oost-Nederland, Heusden, Ridderkerk, Venlo en Zaanstad en de Randstedelijke Rekenkamer.
- Neem *altijd* normen of een normenkader op in het rapport.⁶ Hiermee onderscheidt rekenkameronderzoek zich van ander soort onderzoek. Door normen te formuleren en op te nemen in het rapport, maak je het onderzoeksproces transparant voor de ambtelijke organisatie, het college en de raad; zij weten op basis van welke uitgangspunten de conclusies van het onderzoek getrokken zijn. Bij het opstellen van de normen kan je rekening houden met de volgende aspecten:
 - Als de uitvoering van een onderzoek door een extern onderzoeksbureau wordt gedaan, zorg dan als rekenkamer dat er, voorafgaand aan de dataverzameling, ruimte en tijd wordt ingepland voor het opstellen van een normenkader.
 - Zorg dat er een relatie is tussen de normen en de centrale -/ onderzoeksvragen en/of de conclusies. Goede voorbeelden hiervan zijn de rapporten van de Rekenkamers Venlo en Medemblik, waarin de normen een duidelijke relatie hebben met de onderzoeksvragen.

⁵ Het rapport "Woonvisies in het Vizier" uit 2016 van de Rekenkamer Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest, Leidschendam-Voorburg is niet opgenomen in het Metadossier omdat het geen rekenkameronderzoek betrof, maar een zgn. aandachtspuntenlijst voor de gemeenteraden was.

⁶ Van de 52 rekenkamerrapporten die geïnventariseerd zijn, zijn in 18 rapporten géén normen opgenomen.

- Overweeg om de gebruikte normen te operationaliseren of neem voor elke norm een of meerdere criteria op als richtlijn voor het toetsen of er is voldaan aan de betreffende norm zoals de Rekenkamer West Brabant heeft gedaan in het rapport “Ouderenhuisvesting in Roosendaal”.
- Beschrijf duidelijk wat je met “het bereiken van doelen” bedoelt. Het bereiken van doelen kan namelijk betrekking hebben op doeltreffendheid, effectiviteit, resultaten, outcome, prestaties of maatschappelijke effect.
- In verschillende rapporten wordt gesproken over “de gemeente”. Het is duidelijker om (vooral bij de conclusies en aanbevelingen) te spreken over het college en/of de gemeenteraad omdat beide andere functies, rollen en verantwoordelijkheden hebben.
- Zorg dat conclusies in het rapport niet een samenvatting van de bevindingen, maar *bestuurlijke* conclusies zijn. Vertaal de feitelijke conclusies (van een onderzoeksbureau), naar bestuurlijke conclusies die je als rekenkamer wil doen. Een vooraf goed uitgewerkt normenkader kan behulpzaam zijn om achteraf duidelijke conclusies te kunnen trekken.

Specifieke tips/opmerkingen onderzoek naar Woonbeleid:

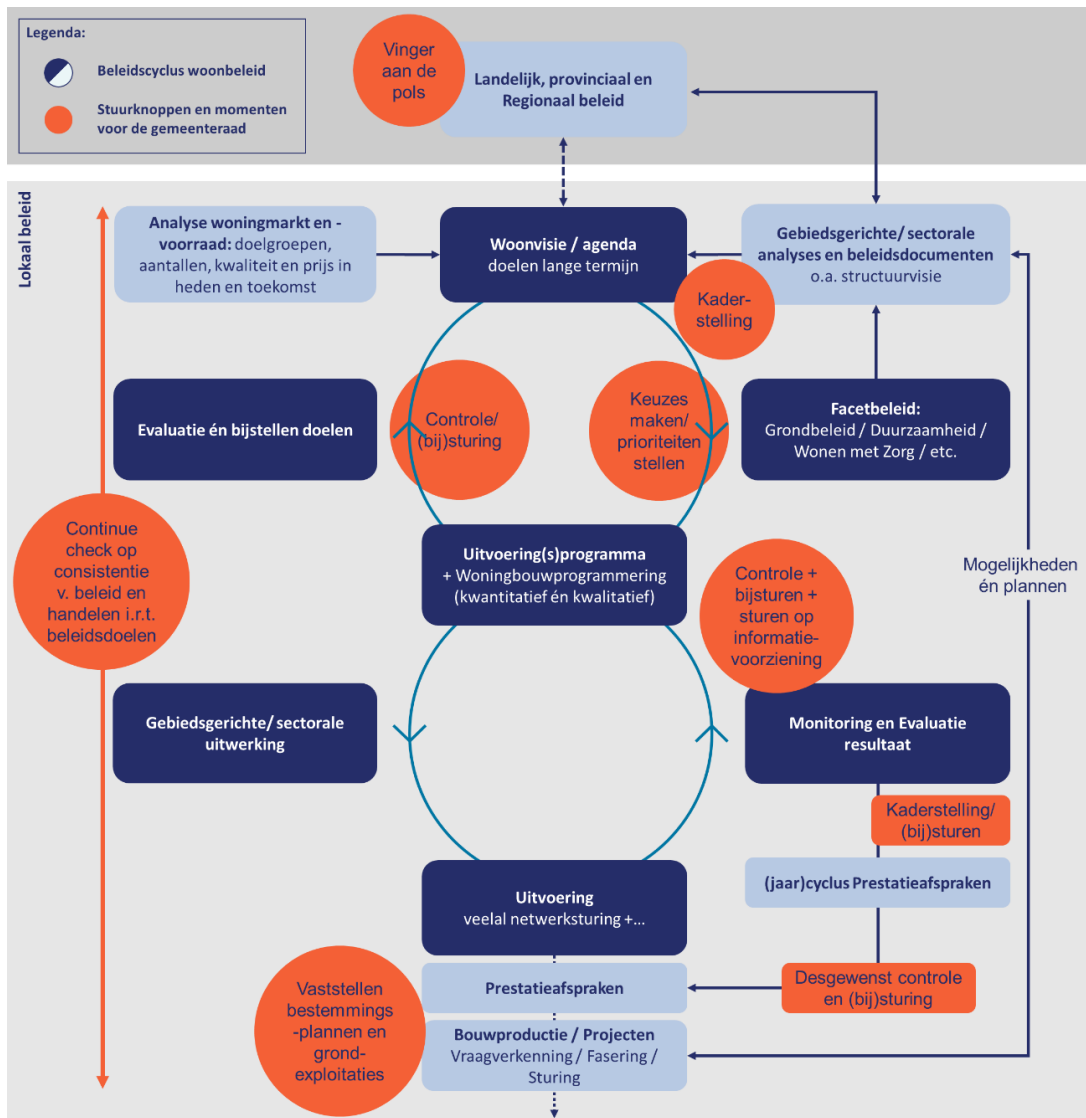
- Woonbeleid kan onderzocht worden vanuit veel verschillende invalshoeken. Wanneer een onderzoek naar het Woonbeleid erg breed wordt opgezet, dan kan men vaak in de conclusies deze ambitie niet waarmaken. Het is de kunst om het onderwerp van onderzoek goed af te bakenen. Tips hiervoor zijn:
 - Kies één specifiek onderwerp om te onderzoeken. Voorbeelden: Rekenkamers Breda (onderwerp: ombouw kantoren naar woningen), Uithoorn, Valkenswaard, Veenendaal, Oosterhout en Hillegom en Lisse (onderwerp: huisvesting van doelgroepen), Buren, Medemblik en Opmeer (onderwerp: prestatieafspraken), Brielle (onderwerp: informatievoorziening aan de raad) en Voorst (samenwerking tussen gemeente en corporatie).
 - Zorg dat de onderwerpen die je kiest ook daadwerkelijk onderzoekbaar zijn. Hier kom je achter door vooronderzoek te doen. Onderzoek naar bijvoorbeeld effectiviteit of efficiëntie waarin conclusies worden getrokken over informatievoorziening, monitoring of evaluatie, gaan dus eigenlijk niet over effectiviteit of efficiëntie.
- Als je effectiviteit of efficiëntie wil onderzoeken operationaliseer dan deze brede begrippen in duidelijke normen. Er zijn geen rekenkamers die dat doen op het gebied van Woonbeleid, met uitzondering van de Rekenkamer Schiedam die dit (summier) doet door doelrealisatie te relateren aan de inzet van instrumenten en daarnaast toetst of beleidsdoelen geborgd zijn in werk- of uitvoeringsprogramma’s en/of prestatieafspraken.
- Als je de resultaten, prestaties of (maatschappelijke) effecten van het Woonbeleid wil onderzoeken, dan kan je ook de ervaringen van woningzoekenden meenemen door ze te interviewen (groepsinterviews of individueel) zoals de Rekenkamer Dongen, Goirle & Loon op Zand deed of door een enquête uit te voeren onder inwoners zoals de Rekenkamers Zwarteland, Valkenswaard, Hillegom & Lisse en Tilburg deden of door aan te sluiten bij het Gemeentepanel onderzoek zoals Zaanstad en Amersfoort dat deden.
- Veel gebruikte methoden van onderzoek naar het Woningbeleid zijn documentenanalyse en het voeren van interviews. Sommige rekenkamers hebben ook andere methoden van onderzoek ingezet, zoals:
 - Rekenkamer Zeist: organiseren van een Kennisuitwisselingsbijeenkomst bij de start van het onderzoek waarbij de wethouder, raadsleden, ambtenaren en externe betrokkenen uit het veld (w.o corporaties) aanwezig waren.
 - Rekenkamer Leiden-Leiderdorp: analyse van casussen om meer zicht te krijgen op de realisatie van specifieke woningbouwprojecten en de rol van de raad hierin.

- Rekenkamers Oost-Nederland Valkenswaard, Veenendaal en Barendrecht: analyse van CBS-gegevens.
- Rekenkamer Boxtel: toetsen van de toegankelijkheid van de website van de gemeente op dit terrein.
- Rekenkamer Haarlemmermeer: (laten) uitvoeren van een zgn. Citizen Journey onderzoek. Dit onderzoek geeft inzicht in hoe mensen de uitvoering van beleid ervaren. Het gaat hierbij om individuele indrukken die niet per se representatief zijn voor een hele doelgroep, maar wel een beeld geven.
- Informatiebronnen mbt het Woonbeleid:
 - Rekenkamer Amsterdam heeft een uitgebreid overzicht gemaakt van 65 instrumenten die ingezet kunnen worden in het kader van het Woonbeleid. Meerdere rekenkamers hebben dit overzicht inmiddels gebruikt voor hun onderzoek.
 - Van elke gemeente is, via het CBS, informatie beschikbaar op het gebied van het Woonbeleid. Op basis van deze gegevens kan je:
 - Voor de eigen gemeente de relevante woningmarktontwikkelingen analyseren zoals de Rekenkamers Oost-Nederland, Veenendaal en Barendrecht deden of data analyseren m.b.t. starterswoningen zoals de Rekenkamer Valkenswaard deed.
 - Een benchmark uitvoeren door de eigen gemeente te vergelijken met een of meer referentiegemeenten of Nederland. Voorbeeld: Rekenkamer Valkenswaard.

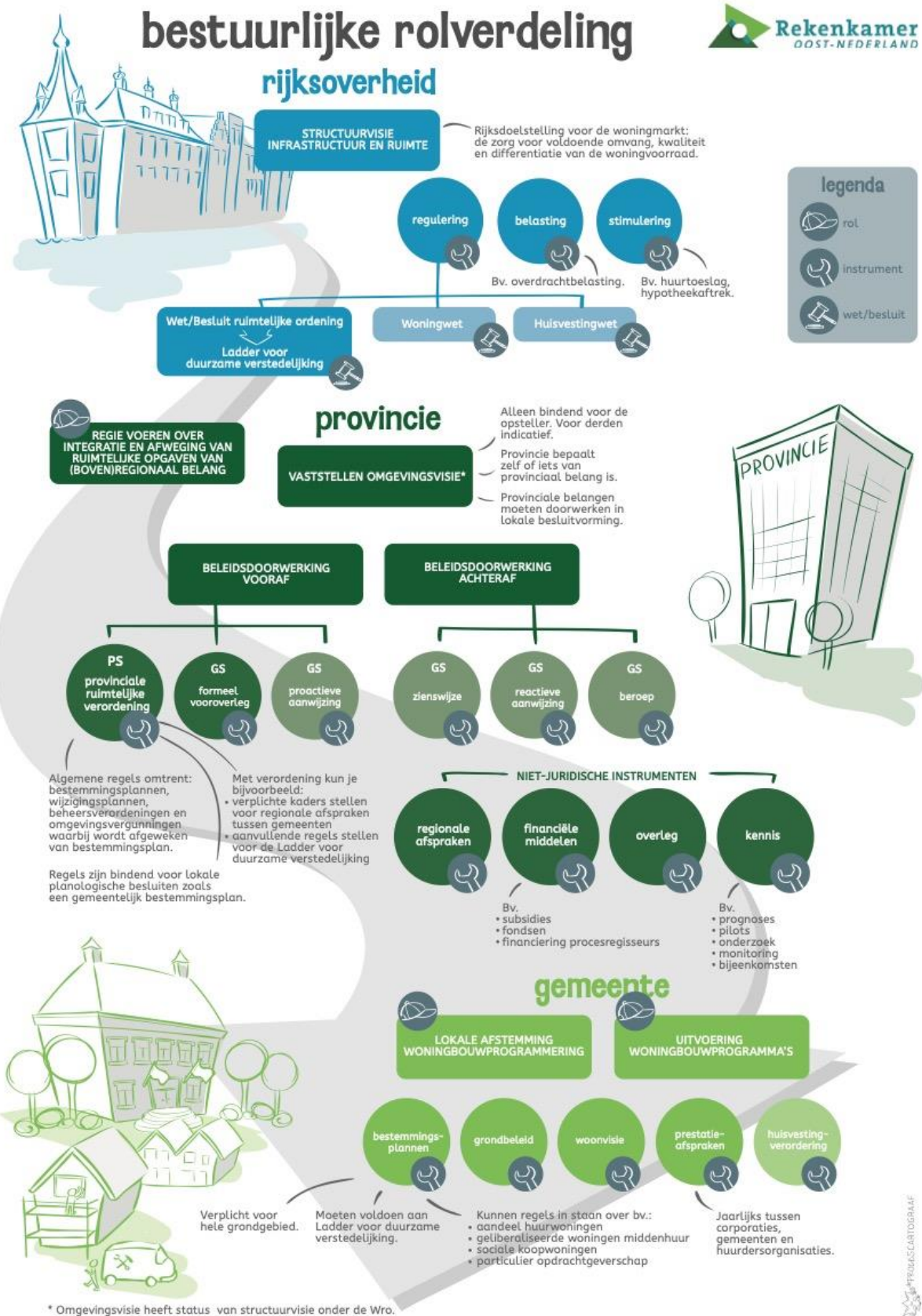
Links naar databases met CBS-cijfers:

- Landelijke CBS-cijfers Woonbeleid:
<https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/bouwen-en-wonen>
- Dashboard benchmarkgegevens op gemeenteniveau:
<https://www.waarstaatiegemeente.nl/dashboard/dashboard/Bouwen-en-wonen>
- Tot slot nog een paar voorbeelden die de NVRR hier ook nog benoemd wil hebben:
 - Rekenkamer Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest, Leidschendam-Voorburg heeft geen “standaard” rekenkameronderzoek uitgevoerd, maar het rapport “Woonvisies in het Vizier” in 2016 gepubliceerd met daarin een zgn. aandachtspuntenlijst voor de gemeenteraden. In deze lijst is aandacht voor:
 - De rol van de gemeenteraad ten aanzien van de woonvisie.
 - Algemene aandachtspunten bij het Woonbeleid.
 - De onderbouwing van beleid.
 - De relatie met de woningcorporaties en de afstemming met andere gemeenten.
 - De Rekenkamer Alphen aan de Rijn heeft een “Wegwijzer Woningbouw” voor de gemeenteraad opgesteld. Deze wegwijzer bevat cijfers en feiten, een kwalitatieve duiding van de uitdagingen voor Alphen aan de Rijn en suggesties voor vragen die de raad aan de orde kan stellen. Met de wegwijzer wil de rekenkamer concrete aanknopingspunten geven voor het debat in de raad en de dialoog met het college.
 - Rekenkamers Nunspeet en Putten hebben een viertal essays laten opstellen waarin de rolinvulling van college en gemeenteraad en mogelijke instrumenten centraal staan. De essays gaan over:
 - Obstakels bij het bouwen van woningen.
 - Betaalbaarheid en bijbehorende instrumenten.
 - Ontwikkelingen op de woningmarkt.
 - Wonen en zorg.

- Het onderzoeksbureau RIGO heeft met een figuur de beleidscyclus Woonbeleid inzichtelijk gemaakt. In de figuur zijn stuurknoppen en stuurmomenten voor de gemeenteraad aangegeven. Het figuur is gebruikt in de rapporten van de Rekenkamers Nunspeet en Oldeboek, Zwartewaterland, Olst-Wijhe en Haarlemmermeer.

- o Rekenkamer Oost-Nederland heeft een figuur gemaakt met de bestuurlijke rolverdeling tussen de rijksoverheid, de provincie en de gemeente.

5. Rekenkamerrapporten in het NVRM-Metadosier Woonbeleid

- Alphen aan de Rijn, *Bouwen aan een betere woningmarkt. Sturen op een passend woningaanbod in Alphen aan de Rijn*, 2019.
- Amersfoort, *Effectiviteit woonbeleid*, 2022.
- Amstelveen, *Evaluatie woonbeleid*, 2021.
- Amsterdam, *Evenwichtig woningaanbod*, 2017.
- Barendrecht, *Bouwen in balans onderzoek naar woonbeleid Barendrecht*, 2022.
- Bergen op Zoom, *Langer zelfstandig wonen voor ouderen Gemeente Bergen op Zoom*, 2017.
- Bernheze, *Onderzoeksrapportage Woningbouwbeleid Gemeente Bernheze*, 2019.
- Boxtel, *Woonbeleid BoxtelMeer organiserend vermogen gevraagd*, 2020.
- Breda, *Ombouw kantoren naar woningen in Breda in 2011-juni 2021*, 2021.
- Brielle, *Rekenkamerbrief Informatievoorziening Woonvisie*, 2016.
- Buren, *Prestatieafspraken in vervolg op de Woonvisie*, 2017.
- Delft, *Woningbouw Delft 2017 – 2040: van goed naar nog beter*, 2020.
- Dongen, Goirle, Loon op Zand, *“Wel of niet thuis geven?” Een rekenkameronderzoek naar de inschrijftijd en zoekduur voor sociale-huurwoningen in Dongen, Goirle en Loon op Zand, Rapporten Dongen, Goirle en Loon op Zand*, 2018.
- Groene Hart, *Onderzoek Woonbeleid (Rapporten Gouda, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen en Zuidplas)*, 2021.
- Haarlemmermeer, *Ruimte voor verbetering? Onderzoek naar woonbeleid in de gemeente Haarlemmermeer*, 2017.
- Heerenveen, *Evaluatie Woonvisie 2015-2020*, 2021.
- Heusden, *Volkshuisvestingsbeleid gemeente Heusden*, 2017.
- Hillegom en Lisse, *Effectiviteit startersbeleid Hillegom en Lisse*, 2020.
- Hoogeveen, *Huisvesting en begeleiding statushouders: kwetsbaar en onvoldoende geborgd*, 2017.
- Koggenland, *Woonbeleid - gevarieerde woningbouw en CPO Raadsperiode 2018-2022,2021*
- Leiden en Leiderdorp, *Haalbaar, maar...De woningbouwopgave in Leiden en Leiderdorp tot 2030*, 2019.
- Lochem, *Een wakker woonbeleid? Rekenkameronderzoek effectiviteit woonbeleid en de rol van de gemeenteraad*, 2022.
- Maastricht, *Woonbeleid*, 2020.
- Medemblik, *Doeltreffendheid prestatieafspraken wonen*, 2020.
- Meijerijstad, *Second-opinion op Actieplan Woningbouw: sneller en flexibel*, 2021.
- Meijerijstad, *Woningbouwbeleid Meierijstad: Staat als een huis!?*, 2016.
- Nijkerk (RK Vallei en Veluwerand), *Evaluatie woonvisie 2015 gemeente Nijkerk. Rekenkameronderzoek naar de effectiviteit van het woonbeleid in de gemeente Nijkerk*, 2020.
- Nijkerk, *Dienstverlening in de gemeente Nijkerk. Rekenkameronderzoek naar de dienstverlening op het gebied van bouw, wonen en woonomgeving*, 2020.
- Nunspeet en Oldebroek, *Evaluatie gemeentelijk woonbeleid (Rapporten Nunspeet en Oldebroek)*, 2022.

- Olst-Wijhe, *Is het erg wanneer we niet alles organiseren? Een onderzoek voor de Rekenkamer naar het woonbeleid in de gemeente Olst-Wijhe*, 2019.
- Ommen, *Evaluatie woonbeleid in Ommen*, 2016.
- Oosterhout, *Langer zelfstandig wonen voor ouderen Gemeente Oosterhout*, 2017.
- Opmeer, *Doeltreffendheid prestatieafspraken wonen*, 2020.
- Purmerend en Beemster, *Woonbeleid in Purmerend en Beemster*, 2019.
- Randstedelijke Rekenkamer, *Wonen, provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland*, 2019.
- Rekenkamer Oost-Nederland, *Wonen in Overijssel – Wonen in Gelderland*, 2018.
- Rekenkamer Zeeland, *Woonbeleid*, 2021.
- Ridderkerk, *Oog voor wonen in uitvoering Rekenkameronderzoek naar het woonbeleid in Ridderkerk (2010-2020)*, 2021.
- Roosendaal, *Onderzoek Ouderenhuisvesting Roosendaal*, 2016.
- Schiedam, *Woningbouwbeleid Schiedam*, 2018.
- *Sudwest-Fryslân, Woonbeleid in Súdwest-Fryslân*, 2021.
- Tilburg, *Onder dak komen. Een onderzoek naar vraag en aanbod van sociale huurwoningen in de gemeente Tilburg in relatie tot de beleving van inwoners*, 2020.
- Uithoorn, *Huisvesting arbeidsmigranten*, 2021.
- Valkenswaard, *Startersbeleid Valkenswaard*, 2021.
- Veenendaal, *Jongerenhuisvesting Veenendaal*, 2020.
- Veenendaal, *Onderzoek effectiviteit Woonbeleid Veenendaal*, 2019.
- Veldhoven, *Van woonvisie naar actuele programma's. Een onderzoek naar het Veldhovens woonbeleid en de uitvoering daarvan*, 2020.
- Venlo, *Nieuw woonbeleid in Venlo. Wat gaat goed, wat kan beter?*, 2021.
- Voorst, *Bouwen is meer dan stenen stapelen*, 2015.
- Zaanstad, *Woonbeleid in Zaanstad*, 2020.
- Zeist, *Van woonvisie naar woonwerkelijkheid. Rekenkameronderzoek naar de effectiviteit van het maken van prestatieafspraken van de gemeente Zeist met woningcorporaties en huurders en de rol van de gemeenteraad daarbij*, 2018.
- Zwartewaterland, *Woonbeleid in Zwartewaterland*, 2020.